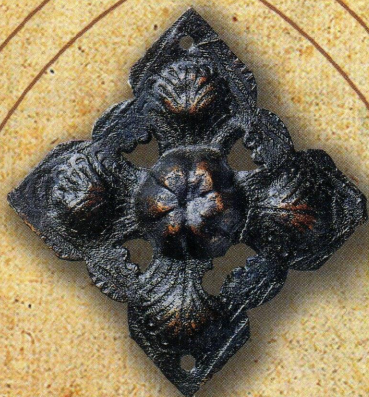
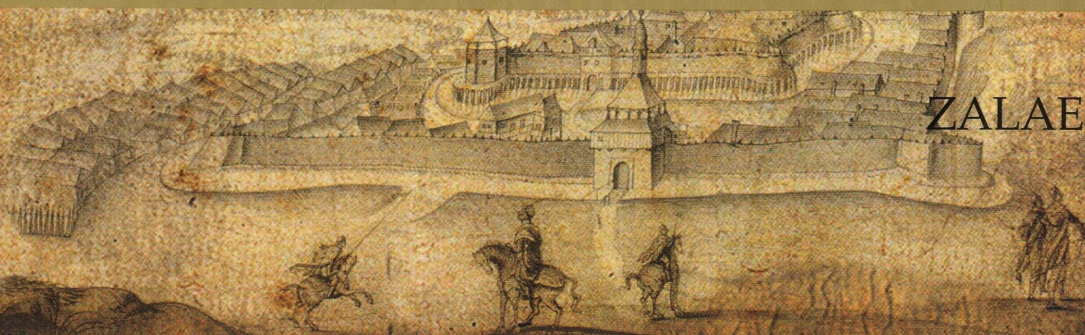

ZALAI MÚZEUM

VÁNDOR LÁSZLÓ 60 ÉVES

17

2008

ZALAEGERSZEG

A. Die Vöftung Canischa.	P. Her Gaudenz Madruca.
B. Die alte Vöftung.	Q. Hertzog von Mantua mit dem spanische kriegsrol
C. Der mitler runde thürn	R. Schantz so züvor der
D. Der zersprengt Puluerthürn	Türk verlasen gehab.
E. Ross schwarz.	S. Teütsche Reuterei.
F. Der wassergraben.	T. Vngerische Reuterei.
G. Prück 600. schritt lang.	V. Her Francisc de Monte
H. Prück 400. schritt.	W. Schantz so die Schiff,
I. Gefümpf ond Morast.	prücken verwaret.
K. Die vorstat abgebrant	X. Der weg nach Gratz.
L. Bischoflich Hey: Quartier	Y. Der weg nach Siget
M. Hern Flaminio Delphino.	Z. Weg nach Sürlweisenbürg
N. Jhr St Durchleüchrigk.	♀. Die Mier.
O. Don Iohan de Medicis.	

WAHRE CONTRAFACHTUR DER BELEGERUNG DER VÖESTUNG CANISCHA. IN NIDER VNGERN. ANNO CHR. 1601

ZALAI MÚZEUM

nka

Nemzeti Kulturális Alapprogram

17

2008
ZALAEGERSZEG

Közlemények Zala megye múzeumaiból
Mitteilungen der Museen des Komitates Zala
Publications of the museums of Zala County

Szerkesztőbizottság:
HORVÁTH LÁSZLÓ, MÜLLER RÓBERT, NÉMETH JÓZSEF, VÁNDOR LÁSZLÓ

Kötetszerkesztő:
FRANKOVICS TIBOR

Lektorok:
BÉRES KATALIN
HORVÁTH LÁSZLÓ
KALICZ NÁNDOR
KVASSAY JUDIT
V. SZABÓ GÁBOR

Idegen nyelvi lektorok:
KAVAS BOLDIZSÁR
KÓNYA BENCE
KVASSAY JUDIT

Nyomdai előkészítés:
BICSKEI JÓZSEF, TÖRÖKNÉ MIHÁLYFI IZABELLA

Címlap és belső borítók:
BICSKEI JÓZSEF, FRANKOVICS TIBOR

nka

Nemzeti Kulturális Alapprogram

KÉSZÜLT A NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL

Kiadja
a Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága,
H-8900 Zalaegerszeg, Batthyány u. 2.
Telefon: 36 (92) 314-537
e-mail: muzeum@zmmi.hu
Felelős kiadó: Vándor László
HU-ISSN 0238-5139

TARTALOMJEGYZÉK:

NÉMETH JÓZSEF:	Köszöntő 5
	Vándor László régész publikációi 7
BÁNFFY ESZTER – RÉTI ZSOLT:	Az újkőkori építészet legkorábbi emlékei Zala megyében – a Szentgyörgyvölgy-pityerdombi házak rekonstrukciója <i>The earliest neolithic architecture in County Zala</i> – a reconstruction of the homesteads at Szentgyörgyvölgy-Pityerdomb 11
TOKAI ZITA MÁRIA:	A lengyeli kultúra egy újabb állatábrázolása Nagybakónakról <i>A new animal representation of the Lengyel culture from Nagybakónak</i> 21
BONDÁR MÁRIA:	Késő rézkori település Nagyrécsé határában <i>Late Copper Age settlement in the surroundings of Nagyrécsé</i> 33
CSONGRÁDINÉ BALOGH ÉVA:	Késő rézkori kőeszközök Nagyrécsén <i>Late Copper Age stone tools from Nagyrécsé</i> 59
SZÁRAZ CSILLA:	Késő bronzkori urnasírok Galambok–Hársas-erdő lelőhelyen <i>Late Bronze Age urn graves at Galambok–Hársas-erdő</i> 65
FULLÁR ZOLTÁN:	Az urnamezős kultúra települése Nagyrécsé–Baráka-dűlőben <i>The settlement of the Urnfield culture at Nagyrécsé–Baráka-dűlő</i> 79
HAVASI BÁLINT – BUSZNYÁK JÁNOS:	A zalaszántói őskori tumulusok felmérésének legújabb eredményei <i>The most recent results of the measuring of the prehistoric tumuli at Zalaszentő</i> 93
HORVÁTH LÁSZLÓ:	Kelta pseudo-kantharos Zalakomárból (Zala m.) <i>Celtic pseudo-cantharus from Zalakomár (Hungary, Zala county)</i> 109
KREITER ATTILA:	A Celtic pottery kiln and ceramic technological study from Zalakomár–Alsó Csalit (S-W Hungary) <i>Kelta edényégető kemence és kerámia technológiai megfigyelések</i> <i>Zalakomár–Alsó Csalit lelőhelyről</i> 131
EKE ISTVÁN:	A Szegvár–Kontra-parti késővaskori telep <i>Late Iron age settlement from Szegvár–Kontra-part</i> 149
MÜLLER RÓBERT:	A Zalaegerszeg, Nekeresd majori római kori tumulusok <i>Die römischen tumuli bei dem Meierhof Nekeresd in Zalaegerszeg</i> 165
BASTICZ ZOLTÁN:	Római kori vaseszközök Eszteregnye–Ojtó-dűlő lelőhelyről <i>Roman Age iron tools from Eszteregnye–Ojtó-dűlő</i> 177
STRAUB PÉTER:	Adalékok a Balaton környéki 5. századi temetők Felső-Duna vidéki kapcsolatához <i>Angaben zu den Beziehungen zwischen den Nekropolen des 5. Jahrhunderts</i> <i>in der Balaton-Region und im oberen Donaugebiet</i> 189
SZŐKE BÉLA MIKLÓS:	Kora avar kori veremház Balatonmagyaród–Hidvégpusztán <i>Ein frühawarenzeitliches Halbgrubenhaus in Balatonmagyaród–Hidvégpusztá</i> 209
RITOÓK ÁGNES:	Zalavár–Vársziget Árpád-kori „tornya” <i>A towerlike building of Zalavár–Vársziget</i> 221
VALTER ILONA:	A vasboldogasszonyi r.k. templom kutatása <i>Die Forschungsarbeiten an der röm. kath. Kirche von Vasboldogasszony</i> 229
KVASSAY JUDIT – MÉSZÁROS MELINDA:	Ung falu Árpád-kori temploma és középkori településrészlete Dióskál határában <i>Árpáadian Age church and remains of the Medieval village of Ung at Dióskál</i> 239

MEGYERI ANNA:	A Kaszter gyógyszerész család Zalaegerszegen a 19–20. században <i>The Kaszters – A pharmacist family in Zalaegerszeg in the 19–20th centuries</i>	253
BÉRES KATALIN:	Színikerületi társulatok Zalaegerszegen az 1920–30-as években	273
MOLNÁR LÁSZLÓ:	Hazatér(het)tek	287
SRÁGLI LAJOS:	Az olajipar Zalában az ötvenes évek első felében 1950–1954 <i>Die Ölindustrie im Komitat Zala in der ersten Hälfte der fünfziger Jahren 1950–1954</i> . .	299
MARX MÁRIA:	A szövés Göcsejben – Zebecke és környéke	309
NÉMETH JÓZSEF:	A Göcseji Falumúzeum létrehozása	327
KOVÁCS ZSUZSA:	A Göcseji Falumúzeum és a magyarországi skanzen mozgalom <i>The Göcsej Open Air Museum and the Hungarian Skansen Movement</i>	345
KOSTYÁL LÁSZLÓ:	Kisfaludi Strobl Zsigmond és a szabadkőművesség	357

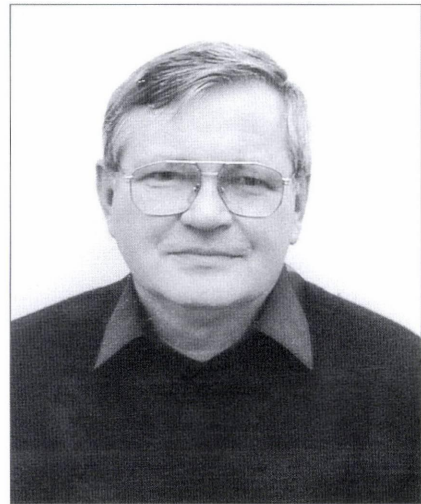
Köszöntő

A Zalai Múzeum e darabja ártatlan – remélhetőleg sikeres – összeesküvés eredményeként Vándor Lászlót üdvözlö. Az elismert régész-történész 1992 óta a Zala Megyei Múzeumi Szervezet irányítója, egyúttal e könyvsorozat kiadója. Mivel hamarosan betölti 60. esztendejét, (ráadásul immár ötunokás büszke nagyapa is) bizvást így is említhetem: alapító atyja. Ezért jelen gyűjtemény gondozói, munkatársai titokórást fogadva készítették elő a sorozat 17. darabját.

Az első számban, 1987-ben az olvasót üdvözlendő azt írtam: „Aggodalmas reménységgel ajánlom az Ön jó szándékú figyelmébe a Zalai Múzeum első kötetét.” Örülök, hogy akkori kételyem fokozatosan eloszlott, bizodalمام valóra vált. A két évtized alatt megjelent 16 kötet sikert aratott, tartalmával rangot szerzett, külső formájában is egyre szebb, igényesebb, tetszetősebb.

Útnak indítója, Vándor László Nagykanizsán született 1949. január 17-én. Ugyanott, a Mező Ferenc Gimnáziumban érettségizett, a budapesti egyetemen 1972-ben kapta kézhez régész – történelem szakos tanári diplomáját. Tanulmányait munka mellett is folytatta, öt év múlva elvégezte a Műszaki Egyetem műemlékvédelmi szakmérnöki szakát, 1982-ben régészetből egyetemi doktori fokozatot szerzett. 1996-ban a történelemtudományok kandidátusaként üdvözölhettük.

36 éve, 1972. augusztus 1. óta dolgozik a Göcseji Múzeumban. Közvetlen elődje nem volt. Valter Ilona, majd Müller Róbert pár évvel korábban ugyan itt kezdte pályáját, a mostoha személyi és tárgyi feltételek miatt azonban mindketten munkájukat jobban segítő intézményt választottak. Vándornak is sok optimizmusra volt szüksége. A Takarékpénztár céljára épült, a Városi Tanács által elhagyott, rozszant épület ekkor alakították át a múzeum otthonává. Bejárati lépcsőül egy ingatag palló szolgált, déli traktusán még födém sem volt. A régészeti gyűjtemény elfért néhány dobozban, kiállítás sehol, tudományos segéderő is alig. Két hétig még igazgató sem: magam csak augusztus 15-én kerültem oda. Nagy elhatározásokkal, de múzeumi gyakorlat nélkül. Vándor későbbi sorait idézve: „Mi ketten voltunk a nagy üres épületben a szakma... Együtt építettük a polcokat, cipeltük a rakományokat a régészeti, néprajzi, történelmi és képzőművészeti anyagokat. Egyszerrel elkezdünk múzeumot csinálni.”

Öt hónappal később, január 27-én már fűteni is tudunk. Laci ekkoriban vetette fel: menjünk el az Egyetemre, mert megbeszélte Mócsy András professzorral, hogy Zalalövön nyaranként tanszéki ásatásként megkezdjenék Salla föld alatt rejtőző maradványainak feltárását. (Hivatalos teendőink végeztével Laci bemutatott egy kedves bölcész kisasszonynak, akit pár hónapig még Végh Klotildnak hívtak. 35 éve már Vándor Lászlóné tanárnőként ismerik Egerszegen.)

Zalalövő feltárása 1973-ban megkezdődött, a korán meghalt Mócsy akadémikus munkáját Redő Ferenc folytatta. 1974-től Szőke Béla Miklós, a MTA Régészeti Intézetének munkatársa jár vissza minden évben: Pusztaszentlászlón, Zalakomárban, a Kis-Balaton területén, Kehidán, Söjtörön és Zalaváron vállalja a zalai földet, utóbbi helyszínen másfél évtizede Ritoók Ágnessel, a Magyar Nemzeti Múzeum munkatársával. 1975-ben Horváth László a kanizsai múzeum régésze lett, 1979-ben Keszthely visszatérével Müller Róbert is a megyei szervezet tudományos erejét növelte. Az Országos Műemléki Felügyelőség osztályvezetője, Valter Ilona sem vált hűtlenné kedves zalai középkori templomaihoz.

Az 1980-as évektől egészen máig korábban soha sem remélt nagyságrendű archeológiai kutatások színhelye lett Zala megye. Feladatot és lehetőséget hozott előbb a Kis-Balaton rekonstrukcióját megelőző ásatás sorozat, majd a Hahóti medencében végzett

munka, ezt követően az autópálya, az elkerülő utak, a vasút nyomvonalán folyó kutatások. Utóbbiak már a következő régész-generáció számára is esélyt jelentettek, velük is gyarapodott a zalai létszám. Hogy többnyire szerencsésen, azt igazolja: Kvassay Juditot régóta zalai archeológusként tartja számon a szakma. Néhány éve kezdte meg régész pályafutását Tokai Zita Mária, Mészáros Melinda, Straub Péter, Kreiter Attila, Eke István, Basticz Zoltán és Fullár Zoltán. Száraz Csilla a kanizsai, Havasi Bálint a keszthelyi intézményt vezeti. Az állandóságot jelzi, hogy periodikánk gondozója, a jelen kötetet is szerkesztő Frankovics Tibor közel három évtizede Vándor László közvetlen munkatársa. Bondár Mária, Bánffy Eszter is több mint negyedszázada járnak Zalába kutatni. Az említettek mindegyike közreműködője, tanulmány-szerzője kötetünknek.

Vándor László már szakdolgozatát is zalai témából írta, 1972 őszétől ismét az itteni terepen jár. Saját munkája elsősorban a megye középkorának kutatásával kapcsolatos. Tiszteletre méltó, hogy Zala milyen sok területén vallatta a földben rejtőző múltat. Csak emlékezetemre támaszkodva sorolom a településeket, ahol láttam Laci ásatait: Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Túrje, Lenti, Zalaszabar, Zalaszentgrót, Zalakomár, Pókaszpetk, Kehida, Kallósd, Pusztaszentlászló, Zalaszentgyörgy, Karmacs, Keszthely, Zalasántó-Tátika, Rezi, Vaspör-Csatár, Bajcsa, Egervár, Szécsisziget-Mároki kápolna, Hahót, Nagykapornak, Csatár, Miklósfá, Újudvar, Balatonmagyaród stb. A megyén kívül Sümegre, Szentpéterfára, a határon túl Alsólendvára és egy NDK-ban végzett ásására emlékezem. Tudományos-feldolgozó termését a következő publikációs jegyzék pontosan foglalja össze. Magam annak idején nagy örömmel olvastam Szőke Bélával közösen írt monográfiájukat a pusztaszentlászlói temető feltárájáról, Szentgrót, Lenti vára ásatairól, a csáscsobzoki templomról, a ferencesek zalai építészeti emlékeiről. Ő dolgozta fel mindmáig legalaposabban a kanizsai vár történetét, amely a Kanizsa-monográfia terjedelemeire nézve is jelentős része. Több művelődéstörténeti tanulmányomhoz, előadásomhoz ma is gyakran lapozom hasznos forrásul.

A Zala Megyei Múzeumi Szervezet története jó szakaszának élén áll Vándor László. Nemcsak a sokszorosára nőtt régészeti tevékenység jellemzi a másfél évtizedes időszakot. 1997-ben megvalósult 15 éve dédelgetett álmom, a Göcseji Múzeum tetőterének beépítése, az épület részleges felújítása. 2000-ben megnyílt a Központok a Zala mentén című állandó kiállítás, nagyon alapos katalógussal kísérve. A Göcseji Falumúzeum fogadóépülettel, foglalkoztató házzal gyarapodott, a zalacsébi fatemplom másolatával gazdagodott. 1995 óta pályázati pénzekből lehetővé

Zalaegerszeg, 2008. november 5.

váltak a nagyobb érdeklődést kiváltó rendezvények is. (Egerszegi Búcsú, Országos Fazekas Találkozó, Kenyérfesztivál, Márton-napi Vigasságok, Zalai Disznótoros stb.) Az általa irányított munkatársi gárda keznyomát viseli többek közt a zalavári történelmi emlékhely, a kehidai és a söjtöri Deák kiállítás, a Salla múltját felidéző zalalövői kis múzeum is. A nagykanizsai kollégák is sokkal jobb körülmények közé költöztek.

Az intézmény számottevő nemzetközi kapcsolatokat is ápol osztrák, szlovén, horvát, lengyel társintézményekkel, újabban Zalaegerszeg testvérvárosainak hasonló szervezeteivel. Ez az összefogás térben is távolra nyúlik: az ázsiai Szurgutig. Utóbbi a Finnugor Néprajzi Park létrehozásában testesül meg.

A feszített munka, a gyakran változó körülmények persze itt is borzolja a kedélyeket. Szerencsére, a disputa nem a munka helyett, hanem dologtevés közben zajlik. A hazai szakmai vélekedés gárdánkat az alkotóbb, nyugalmasabb műhelyek közt emlegeti. A szívós, összehangolt igyekezet méltánylását jelezte, hogy a Göcseji Múzeum 2003-ban „Az év múzeuma” szövegű táblát erősíthette falára. Nem kevés szerepe van ebben Kostyál László művészettörténész-igazgatóhelyettesnek, Béres Katalin és Megyeri Anna történészeknek, Marx Mária etnográfusnak is. Néhány éve került múzeumunkba Kovács Zsuzsa etnográfus, immáron ő is a zalai muzeológiát erősíti. Mind az öten szerzői jelen kötetnek, ugyanúgy, mint a hajdani kollégák és barátok, Molnár László és Srágli Lajos történészek.

Vándor László ma a magyar tudományos élet aktív résztvevője. Elnöke a Megyei Múzeumok Igazgatóságai Szövetségének és a Pécsi Akadémiai Bizottság Régészeti Munkabizottságának. Fiókjában őrizheti egyebek mellett a Kulturális Minisztérium Nívódíját, a Műemlékvédelemért Emlékérmét, Zala Megye Alkotói Díját, a Schönvisner István Emlékérmét.

Hivatali kapcsolatunk többször változott. A hierarchiában előbb helyet cseréltünk, majd azon kívülre öregedtem. Úgy érzem, emberi kapcsolatunkat mindez nem módosította. Neki is, volt kollégáimnak is köszönöm, hogy máig otthon érezhetem magam a régi épületben.

Zalaiként örülök, hogy Laci ellenállt a más városba, talán nagyobb rangúnak tartott teendőkre invitáló felkéréseknek, s hűséges maradt szülőmegyéjéhez. Szükség van rá. 35 évnyi kutató munkája eredményéből sokat feldolgozott, még több közzétételére eddig nem volt módja, ideje. Szerencsére dolga is, terve is van bőven.

Megvalósításukra ideje is, hiszen dr. Vándor László még csak 60 éves. Ad multos annos!

Németh József